

RESUM DEL DOCUMENT FINAL DEL SÍNODE 2021-2024

Nota d'acompanyament del Sant Pare Francesc

El *Document final* participa en el magisteri ordinari del Successor de Pere. No és estrictament normatiu i la seva aplicació requerirà diverses mediacions. En cada país o regió es poden buscar solucions més incultrades. Cal temps per arribar a opcions que impliquin tota l'Església.

La conclusió de la XVI Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes no posa fi al procés sinodal. Les Esglésies estan cridades a posar en pràctica el que ha estat votat en el document final del Sínode.

En l'informe previst per a la *visita ad limina*, cada bisbe tindrà cura d'informar de quines opcions s'han fet efectives en l'Església a ell confiada, de cara a la Sinodalitat.

Introducció

Jesús va entrar; es va posar al mig i els va dir: «Pau a vosaltres!». Després els va ensenyar les mans i el costat. Els deixebles es van alegrar de veure el Senyor (Jn 20,19-20).

2. La joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen» (GS 1) han tornat a ser les joies i les tristesses de tots nosaltres, deixebles de Crist.

El camí ha estat marcat per la saviesa del «sentit de la fe» del poble de Déu.

3. Pas a pas, hem entès que en el cor del *Sínode 2021-2024. Per una Església sinodal. Comunió, participació, missió* hi ha una crida a la renovació de l'Església.

4. Aquesta crida es fonamenta en la identitat baptismal comuna.

5. Tot el camí sinodal, s'ha desenvolupat a la llum del Concili Vaticà II. En aquest sentit, constitueix un autèntic acte de recepció posterior del Concili.

9. El procés sinodal no acaba amb el final de l'actual Assemblea del Sínode dels Bisbes, sinó que inclou la fase d'aplicació.

Part I – El cor de la sinodalitat. Cridats a la conversió.

El primer dia de la setmana, Maria Magdalena se'n va anar al sepulcre de matí, quan encara era fosc, i va veure que la pedra havia estat treta de l'entrada del sepulcre. Ella va anar corrent a trobar Simó Pere i l'altre deixeble, aquell que Jesús estimava tant (Jn 20,1-2).

14. L'Església existeix per testimoniar al món l'esdeveniment decisiu de la història: la resurrecció de Jesús.

• L'Església poble de Déu, sacrament d'unitat

15. La identitat del poble de Déu brolla del baptisme en què Crist ens revesteix d'ell mateix (cf. Ga 3,27) i ens fa renéixer per l'Esperit (cf. Jn3,5-6)

16. Déu ha volgut salvar els homes no individualment sinó com a poble. El poble de Déu, en camí cap al Regne, es nodreix contínuament de l'Eucaristia, això constitueix l'Església com el Cos de Crist (cf. LG 7): «Vosaltres sou el cos de Crist» (1Co 12,27).

18. En el poble sant de Déu, que és l'Església, la comunió dels fidels (*communio fidelium*) és al mateix temps la comunió de les Esglésies (*communio Ecclesiarum*), que es manifesta en la comunió dels bisbes (*communio episcoporum*), pel principi molt antic que «l'Església està en el bisbe i el bisbe en l'Església» (Sant Cebrià, *Epístola* 66, 8).

19. «El cor de Déu té un lloc preferencial pels pobres» (EG 197), i per tant també en el cor de l'Església. La comunitat cristiana troba en ells el rostre Crist. L'opció preferencial pels pobres està implícita en la fe cristològica. L'Església està cridada a ser pobre amb els pobres, L'Església camina, juntament amb tota la humanitat, comproment-se per la dignitat humana, el bé comú, la justícia i la pau.

- **Les arrels sacramentals del poble de Déu.**

21. «Tots hem estat batejats en un sol Esperit per formar un sol cos» (1Co 12,13). El baptisme ens dona el do de ser fills de Déu. Aquesta dignitat, donada per igual a cada persona, ens fa caminar junts com a germans i germanes.
22. El poble de Déu participa de la funció profètica de Crist (LG12) amb un instint anomenat *sensus fidei*, per captar intuïtivament el que és conforme a la Revelació.
25. El sagrament de la Confirmació enriqueix la vida dels creients amb una efusió particular de l'Esperit en vista del testimoni.
26. En la celebració de l'Eucaristia, se significa i realitza la unitat de l'Església (UR2) i es fa visible la comunitat cristiana i la corresponsabilitat de tots per la missió.
27. Hi ha un estret lligam entre *synaxis* i *synodos*, entre l'assemblea eucarística i l'assemblea sinodal. L'aprofundiment del lligam entre litúrgia i sinodalitat ajudarà totes les comunitats cristianes a assumir estils celebratius que manifestin el rostre d'una Església sinodal. La sinodalitat és un camí per fer l'Església més participativa i missionera.

- **Significat i dimensions de la sinodalitat**

28. La sinodalitat és un camí de renovació espiritual i de reforma estructural per fer l'Església més capaç de caminar amb cada home i dona, irradiant la llum de Crist.
30. La sinodalitat designa tres aspectes diferents de la vida de l'Església:
- a) En primer lloc, «l'estil de vida de l'Església» a través de l'escolta de la paraula, la celebració de l'Eucaristia i la corresponsabilitat.
 - b) En segon lloc, designa les estructures en què l'Església s'expressa.
 - c) En tercer lloc, designa «la realització d'aquells *esdeveniments sinodals* en què l'Església, convocada per l'autoritat competent, discerneix i pren decisions, implicant tot el poble de Déu».
32. La sinodalitat no és una finalitat en si mateixa, sinó que té com a objectiu la missió que Crist ha confiat a l'Església: evangelitzar. La missió il·lumina la sinodalitat i la sinodalitat impulsa la missió.
33. La sinodalitat ofereix «el marc més adequat per comprendre el ministeri jeràrquic» (Francesc, 17 d'octubre de 2015). Per tant, convida tota l'Església a la conversió i a la reforma, inclosos els que exerceixen una autoritat.

- **Unitat com a harmonia**

34. Una Església sinodal es caracteritza per ser un espai on les relacions poden florir, gràcies a l'amor mutu que és el manament nou que Jesús ens va deixar (cf. Jn 13,34-35).
35. És sobre tot en el sí de la família, «Església domèstica» (LG 11), on s'experimenta la riquesa de relacions d'unió. Per això, les famílies representen un lloc privilegiat per experimentar l'Església sinodal.
36. El procés sinodal mostra que l'Esperit Sant suscita en el poble de Déu una gran varietat de carismes. Un sol és l'Esperit que distribueix els seus diversos dons per al bé de l'Església (1Co12,11; LG 7).
37. En virtut de la catolicitat, «cada una de les parts aporta els propis béns a les altres parts i a tota l'Església» (LG13). Aquestes particularitats no perjudiquen, sinó que afavoreixen la unitat» (AG 22).
39. «La unitat de l'Església no és la uniformitat sinó la integració orgànica de les diversitats» (NMI 46).
42. L'Església sinodal es pot descriure utilitzant la imatge de l'orquestra: la varietat dels instruments és necessària per donar vida a la bellesa de la música.

- **Espiritualitat sinodal**

43. L'espiritualitat sinodal sorgeix de l'acció de l'Esperit. Però una espiritualitat sinodal també exigeix ascesi, humilitat, paciència i disponibilitat a perdonar i ser perdonats. Ho fa cultivant els mateixos sentiments de Jesucrist, que «es va fer no-res, fins a prendre la condició d'esclau» (Fl 2,7).

45. La conversa en l'Esperit és un instrument fecund perquè permet l'escolta i el discerniment «del que diu l'Esperit a les Esglésies» (Ap 2,7). Conversar «en l'Esperit» és compartir a la llum de la fe i a la recerca de la voluntat de Déu, en la qual l'Esperit Sant pot fer sentir la seva veu.

- **Sinodalitat com a profecia social.**

47. Vivim en una època signada per desigualtats cada vegada més marcades, per un desencís creixent, pel funcionament de la democràcia i les tendències autocràtiques. Pràctiques autèntiques de sinodalitat permeten als cristians d'elaborar una profecia crítica envers el pensament dominant i oferir així respostes per la construcció del bé comú.

Part II – A la barca junts. La conversió de les relacions.

Es trobaven plegats Simó Pere, Tomàs el Bessó, Natanael de Canà de Galilea, els fills de Zebedeu i dos deixebles més. Simó Pere els va dir: «Me'n vaig a pescar». Els altres li van respondre: «Nosaltres també hi venim» (Jn 21,2-3).

49. L'itinerari sinodal ha començat així: junts hem pregat, reflexionat, treballat i dialogat. Però sobretot hem experimentat que les relacions són les que sostenen la vitalitat de l'Església.

50. Ha sorgit la petició d'una Església més capaç de nodrir les relacions: amb el Senyor, entre homes i dones, en les famílies, entre les religions i amb la creació. També hem escoltat els qui s'han sentit exclosos per la seva situació matrimonial, identitat i sexualitat. La qualitat evangèlica de les relacions comunitàries és decisiva per al testimoni que el poble de Déu està cridat a donar en la història. «Per l'estimació que us tindreu entre vosaltres tothom coneixerà si sou deixebles meus» (Jn 13,35). Per tal de ser una Església sinodal, és necessària, doncs, una autèntica conversió relacional.

51. Jesús no ha fet fora ningú sense aturar-se a escoltar i sense entrar en diàleg. Quan ens posem a l'escolta dels germans i de les germanes, participem de l'actitud de Jesucrist.

52. El dinamisme relacional està inscrit en la nostra condició de criatures. La diferència sexual constitueix la base de la relació humana. «Déu va crear l'home a la seva imatge, el va crear a imatge de Déu; va crear l'home i la dona» (Gn 1,27). En el projecte de Déu no hi ha desigualtat entre home i dona.

- **En una pluralitat de contextos**

53. La renovació de les relacions ressona en molts contextos en què els deixebles viuen. Molts porten els signes de relacions distorsionades i oposades a les de l'Evangeli.

54. Els mals del nostre món estan arrelats en aquesta distorsió, començant per les guerres, i en la il·lusió que es pot aconseguir una pau justa amb les armes. També les desigualtats entre homes i dones, el racisme, la divisió en castes, no acollir els migrants, provenen d'aquesta dinàmica. També la relació amb la terra, la nostra germana i mare (cf. LS 1), posa en perill la vida de moltes comunitats.

55. Molts mals que afligeixen el nostre món també es manifesten en l'Església. La crisi dels abusos per part del clergat ha provocat sofriments indescriptibles a les víctimes. L'Església ha d'escoltar amb especial sensibilitat la veu de les víctimes. L'escolta és un element fonamental del camí cap a la guarició, la justícia i la reconciliació. L'experiència renovada d'impuls ecumènic que acompanya el camí sinodal, és un dels signes de la conversió relacional, i ens obre a l'esperança.

- **Carismes, vocacions i ministeris per a la missió**

57. Els cristians estan cridats a fer fructificar els dons que l'Esperit concedeix de cara al testimoni i a l'anunci de l'Evangeli. La varietat de carismes, que té el seu origen en la llibertat de l'Esperit Sant, té com a finalitat la unitat del cos eclesial de Crist (cf. LG 32) i la missió en els diferents llocs i cultures (cf. LG 12).

58. Cada batejat respon a les exigències de la missió en el lloc on viu anunciant l'Evangeli, i és sostingut pels dons de l'Esperit.

59. Els batejats demanen a l'Església sentir-se enviats i sostinguts. Demanen ser nodrits del pa de la Paraula i de l'Eucaristia, així com dels lligams fraters de la comunitat. Demanen que es reconegui el seu compromís com allò que és: acció d'Església, i no una opció privada.

60. En virtut del baptisme, homes i dones gaudeixen de la mateixa dignitat en el poble de Déu. No obstant això, les dones continuen trobant obstacles per aconseguir un reconeixement més ple dels seus carismes. No hi ha motius que impedeixin a les dones assumir papers de guiatge a l'Església: allò que ve de l'Esperit Sant no es pot aturar. També resta oberta la qüestió de l'accés de les dones al ministeri diaconal i cal continuar el discerniment.

61. Cal estar més atents als infants: no només necessiten ser acompanyats en l'aventura del creixement, sinó que tenen molt a donar a la comunitat dels creients.

62. Igualment els joves tenen una contribució a aportar en la renovació sinodal de l'Església. Ells són especialment sensibles als valors de fraternitat i de compartir. (*Document final de la XV Assemblea General del Sínode dels Bisbes 161*).

63. Reconeixem les capacitats apostòliques de les persones amb discapacitats que se senten cridades com a evangelitzadores. Valorem la riquesa d'humanitat que porten amb elles. Reconeixem les seves experiències de sofriment i discriminació. Es proposa la creació d'un observatori eclesial de la discapacitat.

64. Els esposos «tenen en el seu rang i estat de vida la pròpia gràcia enmig del poble de Déu» (LG 11). El sagrament del matrimoni assigna als cònjuges una missió per la família, l'Església i la societat. Les famílies són subjectes i no només destinataris de la pastoral familiar. L'Assemblea dona suport a aquells que viuen una condició de solitud com a opció de fidelitat a la tradició i al magisteri de l'Església en matèria matrimonial i d'ètica sexual.

65. La vida consagrada interpel·la l'Església i la societat amb la seva veu profètica. Moltes comunitats de vida consagrada són un laboratori d'interculturalitat que constitueix una profecia per a l'Església i per al món.

66. La tasca dels laics i laiques és impregnar i transformar les realitats temporals amb l'esperit de l'Evangelí (LG 31.33).

67. Teòlegs i teòlogues ajuden el poble de Déu a desenvolupar una comprensió de la realitat il·luminada per la Revelació, i a elaborar respostes idònies i llenguatges adequats. Han de fer teologia de forma sinodal, per a l'escolta, el diàleg i el discerniment. (CTI, n.75).

- **El ministeri ordenat al servei de l'harmonia.**

- EL MINISTERI DEL BISBE: COMPOSAR ELS DONOS DE L'ESPERIT EN LA UNITAT

69. És tasca del bisbe presidir una Església local, com a principi visible d'unitat i vincle de comunió amb totes les Esglésies.

70. El ministeri del bisbe és un servei en, amb i per a la comunitat (cf. LG 20). L'Assemblea sinodal desitja que el poble de Déu tingui més veu en l'elecció dels bisbes. La relació constitutiva del bisbe amb l'Església local no apareix avui amb prou claredat en el cas dels bisbes titulars, per exemple, els representants pontificis o els que ofereixen servei a la cúria romana. Serà oportú continuar reflexionant sobre aquest tema.

71. Els bisbes també necessiten ser acompanyats i sostinguts en el seu ministeri i necessiten una formació contínua. Els fidels no han de cultivar esperances excessives en el bisbe. Ha d'estar recolzat per tot el poble de Déu.

- AMB EL BISBE: PREVERES I DIAQUES

72. Els preveres estan cridats a viure en proximitat a les persones i a l'escolta de tothom.

74. Els diaques són ordenats «no amb vista al sacerdoci sinó amb vista al ministeri» (LG 29). I exerceixen el seu ministeri en el servei de la caritat, en l'anunci i en la litúrgia. L'experiència del Sínode pot ajudar bisbes, preveres i diaques a redescobrir la corresponsabilitat en l'exercici del ministeri. «El clericalisme fomenta molts dels mals que avui denunciem» (Francesc, *Carta al poble de Déu*, 20 d'agost de 2018).

75. L'Església ha creat alguns ministeris, diferents dels ordenats. es tracta del ministeri del lector, de l'acòlit, i del catequista.

76. A aquests s'hi afegeixen ministeris no instituïts, com el de coordinar una comunitat eclesial o de dirigir la pregària de la comunitat. Hi ha també ministeris extraordinaris com el de la comunió i la presidència de la celebració.

77. Cal oferir als fidels laics, homes i dones, més oportunitats de participació en els processos de decisions:

- a) Un accés més ampli a les institucions eclesiàstiques, inclosos seminaris.
- b) Més laics i laiques qualificats que desenvolupin la funció de jutge en els processos canònics.
- c) Un reconeixement efectiu dels drets dels empleats de l'Església.

78. L'Assemblea ha estat atenta a la proposta d'instituir un ministeri de l'escolta i de l'acompanyament.

Part III – «Tireu la xarxa» La conversió dels processos.

Jesús els digué: «Nois, no teniu res per a menjar?». Li van contestar: «No». Llavors els va dir: «Tireu la xarxa a la dreta de la barca i pescareu». Ho van fer així i ja no la podien treure de tant peix com hi havia (Jn 21,5-6).

79. La cura dels processos de presa de decisions, de donar compte i d'avaluar el resultat de les decisions són respostes a la Paraula que ens mostra els camins de la missió.

80. Aquestes tres pràctiques estan entrelaçades. Els processos de presa de decisions necessiten el discerniment eclesial, que requereix l'escolta en un clima de confiança, afavorits per la transparència i rendició de comptes. La confiança ha de ser mútua: els qui prenen les decisions han de confiar i escoltar el poble de Déu, que al seu torn ha de poder confiar en qui exerceix l'autoritat.

• El discerniment eclesial per a la missió.

81. Per promoure relacions capaces d'orientar la missió de l'Església, és una prioritat exercir la saviesa que ha permès a la comunitat apostòlica de Jerusalem segellar el resultat del primer esdeveniment sinodal amb les paraules: «L'Esperit Sant i nosaltres hem cregut» (Ac 15,28). Amb aquest Esperit la «tradició arrenca dels apòstols i progressa en l'Església» (DV 8). Amb la llum de l'Esperit, el poble de Déu participa de la funció profètica de Crist (LG 12). Aquest discerniment està arrelat en el *sensus fidei* comunicat per l'Esperit a tots els batejats.

82. El discerniment eclesial no és una tècnica, ni és l'afirmació d'un punt de vista personal, sinó la recerca comuna del «què diu l'Esperit a les Esglésies» (Ap 2,7). El discerniment és tant més ric com més s'escolta tothom.

83. L'escolta de la Paraula de Déu és el punt de partida de tot discerniment eclesial. Déu parla a través de la tradició viva de l'Església i a través del crit dels pobres. Finalment, Déu parla també en la consciència de cada persona.

84. Els passos del discerniment eclesial són els següents:

- a) Presentació clara de l'objecte del discerniment.
- b) Pregària i escolta de la Paraula.
- c) Disposició interior de llibertat.
- d) Escolta atenta i respectuosa de la paraula de cada un dels participants.
- e) Recerca d'un consens el més ampli possible.
- f) Formulació del consens assolit per comprovar si tots s'hi reconeixen.

• L'articulació dels processos de presa de decisions.

87. Afavorir la participació més àmplia possible de tot el poble de Déu en els processos de presa de decisions és la via més eficaç per promoure una Església sinodal.

88. Els Pares de l'Església ja reflexionen sobre la naturalesa comunional de la missió del poble de Déu a través d'un triple «res sense» (*nihil sine*): «res sense el bisbe» (Sant Ignasi d'Antioquia, *Carta als Tral·lians* 2,2), «res sense el consell dels preveres, res sense el consens del poble» (Sant Cebrià de Cartago, *Carta als germans preveres i diaques* 14,4).

90. Per afavorir la presa de decisions cal una fase d'elaboració i promoure procediments de reciprocitat entre l'assemblea i qui la presideix, en un clima de confiança mútua.

91. L'autoritat pastoral té el deure d'escoltar els qui participen en la consulta. A l'Església l'exercici de l'autoritat no consisteix en la imposició d'una voluntat arbitrària.

92. A l'Església la deliberació es fa amb l'ajuda de tots, mai sense l'autoritat que decideix en virtut del seu ofici.

93. Correspon a l'autoritat, definir amb claredat l'objecte de la consulta. El qui expressa la seva opinió té l'obligació d'oferir una opinió sincera, respectar la confidencialitat de les informacions rebudes, i oferir una formulació clara del seu parer. Una vegada formulada la decisió per l'autoritat competent, havent observat el procés, tothom està obligat a respectar-la. Sempre és possible recórrer a una autoritat superior.

- **Transparència, rendició de comptes, avaluació**

95. La presa de decisions ha d'estar acompanyada de rendició de comptes i avaluació. Donar comptes a la comunitat pertany a la tradició més antiga de l'Església (Ac 11,2-3).

98. Aquestes pràctiques asseguruen la fidelitat de l'Església a la seva missió. La seva absència és una de les conseqüències del clericalisme i l'alimenten.

102. En particular, en formes adequades als diferents contextos, sembla necessari garantir almenys:

- a) un funcionament efectiu dels consells per als assumptes econòmics;
- b) implicació del poble de Déu en la planificació pastoral i econòmica;
- c) la preparació i la publicació d'un informe econòmic anual;
- d) la publicació d'un informe anual sobre la pastoral i del *safeguarding*;
- e) procediments periòdics d'avaluació del desenvolupament de tots els ministeris i encàrrecs dins de l'Església.

- **Sinodalitat i organismes de participació.**

103. A l'Església llatina aquests organismes de participació són: sínode diocesà, consell presbiteral, consell pastoral diocesà, consell pastoral parroquial, consell diocesà i parroquial per als assumptes econòmics.

104. Una Església sinodal es basa en l'eficiència d'aquests organismes de participació. Per això cal que siguin obligatoris.

105. Per el bon funcionament d'aquests organismes, s'ha d'utilitzar una metodologia de treball sinodal. La conversa en l'Esperit pot constituir un punt de referència. Quan no està prevista l'elecció dels membres, cal que es realitzi una consulta sinodal que expressi la realitat de la comunitat o de l'Església local.

106. S'ha d'afavorir una major implicació de les dones, dels joves i dels qui viuen en condicions de pobresa o marginació. També és important que hi hagi batejats compromesos en el testimoni de la fe en les realitats ordinàries de la vida i la societat.

108. L'Assemblea proposa que el sínode diocesà sigui més valorat com a organisme de consulta regular per part del bisbe.

Part IV – Una pesca abundant. La conversió dels lligams

Els altres deixebles van venir amb la barca, remolcant la xarxa plena de peix. [...] Simó Pere va pujar a la barca i va arrossegar cap a terra la xarxa: hi havia cent cinquanta-tres peixos grossos. Tot hi haver-hi tant de peix, la xarxa no es va esquinçar (Jn 21,8.11).

- **Arrelats i pelegrins**

110. L'Església no es pot comprendre sense l'arrelament en un territori concret, en un espai i en un temps. La dimensió local de l'Església preserva la diversitat de les expressions de fe arrelades en contextos culturals i històrics específics, i la comunió de les Esglésies manifesta la comunió dels fidels dins de l'única Església.

111. El concepte de lloc evoca la pertinença a una xarxa de relacions i a una cultura, les arrels de la qual són més dinàmiques que mai. La urbanització és el factor principal d'aquest canvi. Avui la majoria de la població mundial viu en contextos urbans. Les realitats rurals, algunes de les quals són autèntiques perifèries existencials, no s'han de deixar de banda i demanen una atenció pastoral específica.

112. Refugiats i emigrants formen comunitats dinàmiques. El lloc on s'estableixen és multicultural, però experimenten dificultats per teixir lligams en el nou país.

113. També la difusió de la cultura digital està canviant profundament la percepció de l'espai i del temps. Aquesta realitat ens troba sense estar preparats i requereix l'opció de dedicar recursos perquè l'entorn digital sigui un lloc profètic de missió i d'anunci.

117. La parròquia és una de les articulacions principals de l'Església local. S'hi reuneixen persones de diferents generacions, professions, orígens geogràfics, i classes socials. Està cridada a obrir-se a formes inèdites d'acció pastoral. La comunitat parroquial, que es troba en la celebració de l'Eucaristia, és el lloc privilegiat de relacions, d'acollida, discerniment i missió. Dona l'oportunitat de viure concretament la sinodalitat.

• Intercanvi de dons

120. L'intercanvi de dons entre les Esglésies, és un signe de la presència de l'amor de Déu en Crist. «Que cadascú ajudi els altres amb els dons que ha rebut» (1Pe 4,10) El intercanvi de dons afavoreixen la unitat de l'Església.

123. En el *Document sobre la fraternitat humana per la pau mundial i la convivència comuna*, signat pel Papa Francesc i pel Gran Imam d'Al-Azhar Ahmed Al-Tayyeb a Abu Dhabi el 4 de febrer de 2019, es declara la voluntat d'«adoptar la cultura del diàleg com a via, la col·laboració comuna com a conducta, el coneixement mutu com a mètode i criteri».

• Lligams per a la unitat: Conferències episcopals i Assemblees eclesials

124. L'horitzó de comunió en l'intercanvi dels dons és el criteri inspirador de les relacions entre les Esglésies.

125. Es proposa:

- a) recollir els fruits de la reflexió sobre l'estatut de les Conferències episcopals i precisar l'àmbit de la seva competència doctrinal i disciplinària;
- b) fer avaluació del funcionament real de les Conferències episcopals. Les visites *ad limina Apostolorum* son una oportunitat favorable per a aquesta avaluació;
- c) que totes les diòcesis formin part d'una província eclesiàstica i d'una Conferència episcopal (cf. CD 40).

• El servei del bisbe de Roma

130. El procés sinodal també ha ajudat a revisar el ministeri del bisbe de Roma. El bisbe de Roma, principi i fonament d'unitat de l'Església (cf. LG 23), és el garant de la sinodalitat. La sinodalitat articula les dimensions comunitària (*tots*), col·legial (*alguns*) i personal (*un*) de cada una de les Esglésies i de tota l'Església.

134. L'exercici del ministeri petrí en clau sinodal s'ha de fer en la perspectiva de la «sana 'descentralització'» (EG 16), sol·licitada pel papa Francesc i demanada per moltes Conferències episcopals.

135. La Constitució apostòlica *Praedicate Evangelium* ha configurat el servei de la Cúria romana en un sentit sinodal i missioner, que «no se situa entre el Papa i els bisbes, sinó que es posa al servei d'ambdós». (PE I, 8).

136. Entre els llocs on practicar la sinodalitat i la col·legialitat a nivell de tota l'Església hi destaca certament el Sínode dels bisbes. La Constitució apostòlica *Episcopalis communio* ha transformat el Sínode d'esdeveniment a procés eclesial. Instituit per sant Pau VI com una assemblea de bisbes per tota l'Església, és ara, expressió i instrument de la relació constitutiva entre tot el poble de Déu, el col·legi dels bisbes i el Papa.

Part V – «Jo també us envio». Formar un poble de deixebles missioners.

Jesús els va tornar a dir: «Pau a vosaltres. Com el Pare m'ha enviat, també jo us envio a vosaltres». Llavors va alenar damunt d'ells i els va dir: «Rebeu l'Esperit Sant» (Jn 20,21-22).

141. Perquè el Poble sant de Déu pugui practicar la sinodalitat, necessita una formació.

142. La formació dels deixebles comença amb la iniciació cristiana. Aquesta formació no s'adquireix una vegada i per sempre. Implica creixement continu, «fins arribar a la talla de la plenitud del Crist» (Ef 4,13). Tenir cura de la celebració Eucarística, en especial de l'homilia i de la «participació activa» de tothom (SC 14), és decisiu per a la sinodalitat. El do de la comunió, missió i participació es realitza i es renova en cada Eucaristia.

143. En la formació han de participar-hi conjuntament homes i dones, laics, consagrats, ministres ordenats, i candidats al ministeri ordenat, permetent créixer en el coneixement i l'amor mutus.

147. La formació sinodal compartida constitueix la manera de comprendre el que és necessari per cada un dels ministeris.

148. Els itineraris de formació dels candidats al presbiterat han de tenir un estil sinodal. Per això s'ha de preveure una presència significativa de figures femenines, una inserció en la vida de les comunitats, i practicar el discerniment eclesial. L'Assemblea demana una revisió de la *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*. Cal que la formació desperti la passió per la missió *ad gentes*. Igualment és necessària la formació dels bisbes per tal que puguin assumir l'estil sinodal.

149. La cultura digital és un camp missioner emergent. És necessari que el missatge cristià hi sigui present.

150. També és molt important la promoció d'una cultura de tutela (*safeguarding*) per fer de les comunitats llocs segurs per als menors i les persones vulnerables. Les víctimes han de ser acollides i recolzades amb gran sensibilitat.

151. Els temes de doctrina social de l'Església, el compromís per la pau i la justícia i la cura de la casa comuna han de tenir més difusió en el Poble de Déu.

Conclusió – Un banquet per a tots els pobles.

Quan van baixar a terra van veure un foc, amb peix i pa coent-se sobre les brases. [...] Jesús els va dir: «Veniu a esmorzar». Cap dels deixebles no gosava preguntar-li qui era; ja ho sabien que era el Senyor. Jesús es va acostar, va prendre el pa i els el donava. Igual va fer amb el peix (Jn 21,9.12.13).

153. La taula que el Senyor prepara per als seus és signe de que el banquet escatològic ja ha començat. L'Església té la missió de portar aquest anunci en un món que canvia. Sap que no pot oblidar els exclosos ni aquells que no creuen en Déu. Així, la sinodalitat de l'Església esdevé profecia social, inspira nous camins també en la política i en l'economia, i col·labora amb tots els qui creuen en la fraternitat.

154. Vivint el procés sinodal hem comprès que la salvació a rebre i anunciar passa a través les relacions. Estem tràgicament marcats per la guerra, per mil injustícies. El testimoni que l'Església ha de donar és l'harmonia de l'amor. D'aquesta manera començarem a experimentar el banquet de vida que Déu ofereix a tots els pobles.

155. A Maria, Mare de Déu, li confiïm el resultat d'aquest sínode. Que ella, Mare de l'Església, ens ensenyi a ser un poble de deixebles missioners que caminen junts: una Església sinodal.